Vándorgyűlés kánikulában

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete idei, 38. vándorgyűléséről szuperlatívuszokban lehet beszélni – sajnos az időjárás is azt produkált, mert valószínűleg ez volt a mindenkori legforróbb nyári találkozó. A rendező kecskemétieknek azonban erre is akadt megoldásuk, a regisztrációnál kapott vászontáska egy rendkívül hasznos kis legyezőt rejtegetett.

Az egész vándorgyűlést ez a mindenre odafigyelés, átgondoltság jellemezte. Az összes szóróanyagon ott szerepelt a vidám színekben készült, szellemes, kicsit a Katona József Könyvtár emblémájára emlékeztető logó (ami nem véletlen, hiszen a tervezőjük ugyanaz volt). A legyező amellett, hogy kiválóan szolgált a szinte elviselhetetlen hőségben, minden lapjával egy-egy programra hívta fel a figyelmet. A szervezők az igényes előadások mellett a szórakozásról is gondoskodtak, lett légyen az könyvtáros főzőcske vagy főtéri kulturális program. A közel hatszáz résztvevő így igazán kellemes napokat tölthetett Kecskeméten.

A szakma (esetenként az egész kulturális szféra) fontos kérdéseit rangos előadók boncolgatták.

A plenáris ülést megelőző sajtótájékoztatón *Bakos Klára*, az MKE elnöke beszélt arról, hogy a könyvtárosok minden nehézség ellenére missziónak tekintik, hogy megoldják az állampolgárok információval való ellátását. *Ramháb Mária*, a házigazda könyvtár igazgatója a közösségi közszolgáltató szerep erősödését hangsúlyozta, és ennek jelentőségét a szolgáltató állam kiépítésében.

A megnyitón aztán az MKE elnöke felhívta a figyelmet a könyvtáros szakmában rejlő sok lehetőségre, melyeket bűn nem észrevenni. *Balogh László*, a Bács-Kiskun megyei közgyűlés elnöke a köszöntő szavak után a vendéglátó könyvtár szakmai munkáját méltatta, mondván, hogy soha más intézmény ennyire be nem váltotta a hozzá fűzött reményeket. *Hiller István* oktatási és kulturális miniszter folytatta a dicsérő szavakat, majd áttért a mindenkit foglalkoztató kérdésekre: Mi lesz a könyvtárakkal? Melyiket vonják össze, melyiket szüntetik meg? Elmondta, hogy a pénzhiány mellett a kultúra területén pazarlás is tetten érhető, nem lehet például egy közepes nagyságú településen teleházat, könyvtárt és művelődési házat is fenntartani. Ő arra tud garanciát nyújtani, hogy minisztériumában a könyvtárügyet semmiféle hátrány nem éri. Folytatódik a Közkincs program, és a Portál elnevezésű projektet beviszik a nemzeti fejlesztési tervbe. A magyar kultúra támogatására milliárdokat remél EU-forrásokból.

A minisztert *Lengyel László* (az Országos Könyvtári Kuratórium tagja, a Pénzügykutató Rt. vezérigazgatója) előadása követte, aki jóval kevésbé volt derűlátó. Szerinte az állampolgárnak az a legfontosabb, hogy a mindennapjaiban ki tudja eligazítani, de már az alapértelmezéssel is gondok vannak. Ha az állam valódi társadalmi vitát akarna például az egészségügyről, az eszköznek a könyvtárnak kellene lennie, mert itt van meg a szükséges szakértelem az adatok összegyűjtéséhez, értékeléséhez, tárolásához. Ez

a szerep azonban a kormány számára nem egyértelmű, holott ez lehetne a könyvtár „legerősebb lába”. Ugyanakkor az írott kultúrának is az egyik legfontosabb közösségi tere (hogy a többi mi lehetne, arról nem szólt), ezért nagyon fontosnak tartaná, hogy szorosabb legyen a kapcsolat az irodalommal és a tudománnyal. Továbbá a helyi közösségek kulturális életét is innen kellene szervezni a jövőben is. A regionalizáció alulról elindult, hangsúlyozta, a megyék már egyezkednek, hogy hol lesz például egyetem, hol a közművek központja stb., ezért a könyvtáraknak résen kell lenniük, hogy megtaláljak a helyüket ebben az új világban. Össze kell fogni, létre kell hozni egy könyves kerekasztalt a filmes kerekasztal mintájára, hogy erősebb legyen a lobbi. (Az előadó nyilván nem ismeri annyira a könyvtárügyet, hogy tudhatná, a szakmai szervezetek már régen létrehozták ezt a könyvtári kerekasztalt, de illuzórikus azt remélni, hogy valaha is ugyanakkora erőt tudna képviselni, mint a filmes lobbi...) Kiemelte, hogy a könyvtárügynek kifelé minden belső vita ellenére egységet kell mutatnia, s ezt a jó tanácsot érdemes lenne megfogadnunk.

Az Ericsson Magyarország vezérigazgatója, *Fodor István* arról beszélt, hogy mi vár ránk. Az EU fejlesztési forrásai körül nagy lesz a tolakodás, rendet kell teremteni, mondta. A törésvonalak a lemaradás és a felzárkózás, a rövid és a hosszú távú gondolkodás, a lokális és a globális szemléletmód, a decentralizált és a centralizált irányítási modell, a mindig csak felzárkózni és a valamiben élre törni célkitűzése, a társadalmi közöny és a közért tenni akarás, a rendezetlenség és a rend között feszülnek. Az alternatívák közötti döntések meghozatalához konszenzusra van szükség, és ehhez gesztusokat kellene tenniük a kormányzó erőknek. Nem szabad csak a jelennek dolgozni, a konvergenciaprogram kritikus pontja is éppen az, hogy nem figyel eléggé a távlatokra. Részletes analízisének végső következtetése az volt, hogy rendet kellene tenni a pin-

cétől a padlásig. Foglakoznunk kell a közösségi ügyekkel, legyenek azok országosak, regionálisak vagy helyiek. Alulról is lehet és kell is kezdeményezni változásokat, de a közösségekben az induláshoz szükség van a kritikus tömegre.

Végül *Slakiczki Judit*, az Oktatási és Kulturális Minisztérium főosztályvezető-helyettese elemezte a könyvtárügy helyzetét. Elmondta, hogy a könyvtárak közszolgáltatását akadályozzák a fenntartás nehézségei, a nem mindig versenyképes szolgáltatások, a könyvtárosok egy részének hiányosságai a felhasználóbarát technológiák területén, és a politika megszólításának képtelensége. Az a feladatunk, hogy a politikusok számára érthetően fogalmazzunk, elérjük, hogy ne jöjjenek létre párhuzamos hálózatok, a Sulinet és az iskolai könyvtár ne egymás mellett dolgozzon, hanem együtt, a funkcionálisan kiürült teleház működjön együtt a könyvtárral, a megyeszékhelyeken az önkormányzatok ne tartsanak fönn egymást fedő szolgáltatásokat, hanem fogjanak össze, a regionális szerepkörben ne legyen külön önkormányzati és felsőoktatási könyvtár. Ugyanakkor dokumentálnunk kell a könyvtárak közösségi tevékenységét, és mindenek fölött még jobban össze kell fognunk.

A Portál program kitörési lehetőség, amivel a könyvtári rendszernek élnie kell. A könyvtáraknak ki kell alakítaniuk az információs portálokat, biztosítaniuk kell az információhoz való hozzáférést (például a dedikált hálózatok útján). Folytatni kell a felzárkóztatást, most már a városokban is, és természetesen az olvasásfejlesztéssel szintén kell foglalkozni.

Összegzésként elmondta, hogy erősíteni kell a könyvtárak közszolgálati szerepét, természetesen úgy, hogy a fenntartás továbbra is az állam kötelessége. Jobban kell hangsúlyozni a közösségi feladatvállalást, és törekedni kell a politikai elit megnyerésére. Ehhez egységes fellépésre is szükség van, meg persze kiegyensúlyozott munkavégzésre és érdekérvényesítésre.

A második napon szekciókban folytatódott a munka (ezekről külön beszámolók szólnak majd),

a záró plenáris ülésen pedig a tanulságok összefoglalása után ezúttal is átadták az MKE emlékérmét. A kitüntetettek:

Bajtai Mária nyugalmazott könyvtárostanár, szaktanácsadó, a könyvtárosok Bács-Kiskun megyei szervezetének egyik legtevékenyebb, meghatározó tagja;

Budavári Klára (Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Lőrinci Nagykönyvtára), aki gyermekkönyvtárosként fogyatékos gyermekeknek is szervez érdekes programokat, amelyekben a meséé, a szerepjátékoké, az olvasmányélményé a főszerep, és mint az MKE Gyerekkönyvtáros Szekciójának elnöke az ország valamennyi gyerekének olvasását szívügyének érzi;

Gloserné Szabó Györgyi (Gödöllői Városi Könyvtár és Információs Központ), aki a szakmában eltöltött hosszú évek alatt módszertanosként majd igazgatóként is vállalta a könyvtárfelújítások fáradságos munkáját, dolgozik könyvtári szakértőként, s emellett erejéből még két vándorgyűlés megszervezésére is futotta;

Horváth Sándor Domonkos (Galgóczi Erzsébet Városi Könyvtár, Győr), aki könyvtárosként és jogászként is a könyvtárügyet szolgálva az elmúlt években számtalan tanácsot adott a legkülönbözőbb kérdésekben a könyvtárosok levelezőlistáján, magánlevélben vagy bizottságokban, s szakértelmével az MKE alapszabályának módosítását is elősegítette;

Nagy Zoltán (Országos Széchényi Könyvtár), aki a nemzeti könyvtár főosztályvezető-helyetteseként és az MKE Műszaki Szekciójának titkáraként is mindent megtesz azért, hogy a környező országok magyar könyvtárosaival való együttműködés minél rendszeresebb, ugyanakkor személyes is legyen, és tapasztalatait, szerteágazó kapcsolatait az egyesület helyismereti és a honismereti munkájában is kamatoztatja;

Fülöp Mária (nyugdíjazásáig a Maros Megyei Könyvtár munkatársa), akinek elkötelezettségét a magyar könyvtárügy és bibliográfia iránt számos munkája igazolja, egyebek közt a helyismereti gyűjtemény kialakítása, a Marosi bibliográfiák sorozat elindítása, számos publikációja és több megjelent kötete.

Az év ifjú könyvtárosa 2006-ban *Balla Ildikó* (DEENK Élettudományi Könyvtár) lett, aki az időszaki kiadványokról írt dolgozatával érdemelte ki az elismerést. Gratulálunk a díjazottaknak! *(fá)*

Ha május, akkor Csongrád

A kárpát-medencei könyvtárosok május 28-29-30-án Csongrádon már hagyományosan megrendezett konferenciájára szép számban gyűltek össze a hazai és a szomszédos országokban élő kollégák megbeszélni közös dolgaikat.

A nagy érdeklődést indokolják az aktuális témákkal foglalkozó, kiemelkedő szakemberek tartotta előadások és a körültekintő, minden részletre figyelő szervezés is, ezért nem meglepő, hogy évről évre találkozik az ember Csongrádon ugyanazokkal a kedves kollégákkal, s mintha még bővülne is a kör, bár nehezen elképzelhető, hogy ez miként lehetséges.

Az idén is színvonalas, változatos programot kínáltak a csongrádiak. Az első előadó *Szarka László* történész, a Magyar Tudományos Akadémia Kisebbségkutató Intézetének igazgatója volt, aki *XX. századi leltár a magyar–magyar kapcsolatokról* címmel szinte teljes képet rajzolt a magyarság szétszórattatásáról. Ezt a fogalmat persze idézőjelbe kell tennünk, mert az elszakított nemzetrészek maradtak szülőföldjükön, a fejlődésük viszont nagyon különbözött egymástól. Sommásan úgy lehetne mondani, hogy az 1918-tól 1940-ig tartó időszak a csodavárás és a közösségépítés kora volt a kisebbségbe szakadt magyarok körében, az 1948-tól 1989-ig tartó viszont a kisemmizettség és az aprómunka ideje. Ma a határrevízió nem valós alternatíva, mondta, a magunk revízióját kell elvégeznünk: a nemzetépítést, a párhuzamos nemzetépítést vagy a reintegrációt. Az állam és a nemzet különválása után kialakult többes identitásszerkezetek máig megoldatlan problémákat eredményeztek. Napjainkban a régió mint haza kérdésére kell megtalálnunk a válaszokat, és eközben olyan feladatokat kell megoldanunk, mint a kisebbségi autonómia létrehozása, hogy a kisebbségi nemzetépítés még hiányzó területi dimenzióját megalkossuk.

Pomogáts Béla ezúttal irodalomtörténészként beszélt a határokon túli XX. századi magyar irodalomról. Előadását a Pest-centrikusság reformkori kialakulásával indította, aminek a távoli következménye lett az is, hogy az I. világháború után a vidékben nem volt elég erő az ellenálláshoz. Trianon után azonban visszájára fordult a centralizációs kényszer, az irodalom nemzetfenntartó szerepbe kényszerült, létrejöttek a kisebbségi magyar irodalmak. Folyóiratok indultak, nagy művek születtek, műhelyek alakultak. Aztán jött a II. világháború, amelynek végeztével a semmiből kellett újrakezdeni mindent. Nagyjából a hatvanas közepétől elindult egy megújulás, egységes nemzeti irodalomról beszélhetünk regionális különbségekkel. 1990 után megkezdődött az újraintegrálás, de ma ismét komoly nehézségekkel kell szembenézni.

Ramháb Mária, a kecskeméti Katona József Könyvtár igazgatója és a programbizottság tagja A nagy könyv program eredményeit ismertette statisztikai adatokkal alátámasztva. A játékban nagyjából 400 ezer ember vett részt, és körülbelül 2 és fél millió szavazat érkezett a programirodához. Szemben azokkal a véleményekkel, melyek szerint az általános iskolai kötelező olvasmányok taroltak azért, mert főleg fiatalok, illetve olyanok szavaztak, akik jószerint mást sem olvastak életükben, a számok azt mutatják, hogy a legtöbb szavazó a 25–50 éves korosztályból került ki. (Ezen belül is az iskolázottak és a nők voltak többen.) Ramháb Mária úgy véli, hiba volt, hogy a verseny a nyári időszakra leállt, mert így elveszítette a lendületét, s azt ősszel már nem lehetett ugyanarra a szintre felvinni. A novemberi szakasz túl merevre sikerült, nem tudta úgy megszólítani az embereket, a döntőre viszont újra előtérbe került a könyvtári összefogás, ami meg is hozta az eredményt. Ramháb Mária szerint fontos nagy programokban is foglalkozni az olvasással, az igazán izgalmas kérdés pedig az, hogy miként lehet továbblépni, hogy ne hagyjuk elveszni az eddig elérteket.

Könyvtárosok határok nélkül című előadásában *Bartos Éva*, a Könyvtári Intézet igazgatója a hazai és a határokon kívüli magyar könyvtárosság előtt álló nehézségekről, feladatokról szólt, részletesen elemezve az együttműködések eddigi formáit, a körülmények változásait és az elképzelhető folytatást. A jelenleg is működő kapcsolatok nem egy egységes, átgondolt rendszer elemei, hanem személyes kötődéseken, egyes kollégák lelkesedésén alapulnak, ezért esetlegesek. Végig kellene gondolni a szükségleteket és a lehetőségeket. Példaként a felsőoktatást említette. A határainkon kívül sehol sincs magyar nyelvű felsőfokú szakképzés, és a hazai felsőfokú intézményekben is kevés külhoni magyar diák tanul könyvtár szakon. A középfokon sem rózsásabb a helyzet, de erre már könnyebb megol

dást találni. A szomszédos országokban szervezendő középfokú képzéshez a Könyvtári Intézet oktatói jegyzéket tud összeállítani, igény esetén kiépíthet egy tutori rendszert, de a legnagyobb lehetőség az akkreditált képzésekben van. Jóval hatékonyabb, ha a programot helyezik ki mindenestül, ahogy ez Csíkszeredában vagy Zentán is történt. A folytatás gátja a pályázati rendszer bizonytalansága lehet. Jó lenne erre a célra egy állandó keretet biztosítani például a Szülőföld Alapban, és országonként legalább egy bázist kialakítani.

Persze sok egyéb tennivalóról is beszélt, amelyekben nagy szerepe van a Könyvtári Intézetnek, köztük a létező oktatási programok adatbázisának összeállításáról, a kinti kollégák nyilvántartásáról, az egységes magyar szaknyelvi szókincs meghatározásáról. Mindezek végrehajtásához széles körű összefogásra van szükség például a Balassi Intézettel, a kisebbségi magyar művelődési intézetekkel.

Kokas Károly, a Szegedi Egyetemi Könyvtár informatikai főigazgató-helyettese a kulturális örökség digitalizálásáról tartott érdekes előadást. Ennek jelentősége nem kérdőjelezhető meg, már csak azért sem, mert a fiatalok egy széles köre csak az elektronikus információt tekinti létezőnek. Először azonban választ kell adni néhány alapvető kérdésre. El kell dönteni, hogy

miért akarunk digitalizálni (archiválás, állományvédelem, hozzáférés stb.), mit választunk ki erre a célra és milyen szempontok szerint, milyen technikát alkalmazunk és milyen módon (egyedül vagy különféle együttműködésekben). Kokas szerint célszerű lenne egy konzorciumot létrehozni ezekre a feladatokra. (A témáról bővebb információk elérhetők Kokas Károly honlapján.)

Az előadásokat tájékoztató követte a Szülőföld Alapról és a hozzá kapcsolódó pályázati lehetőségekről, majd a határon kívüli könyvtári szervezetek képviselői (*Hajnal Jenő, Halász Péter, Horváth Ilona, Kiss Jenő)* beszéltek a legutóbbi talákozás óta eltelt időszakban végzett munkájukról, és *Bitay Enikő* mutatta be az Erdélyi Múzeum Egyletet.

Fodor Péter, a társszervező Informatikai és Könyvtári Szövetség (IKSZ) elnöke foglalta össze a tanulságokat. Az együttműködéshez a szövetség a kereteket tudja biztosítani, mondta, a megvalósítás az egyes intézményekhez és személyekhez kapcsolódik. A valódi partnerség felé kell elmozdulni, és nem szabad szétforgácsolni az erőforrásokat, elengedhetetlen a rendszerszemléletű megközelítés.

Hozzászólásában *Kálóczy Katalin*, az akkor még létezett Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma főtanácsosa a tízéves határon túli könyvtárfejlesztési programról azt mondta, hogy most egy kissé válságban van, több okból is. Ugyanakkor komoly eredményeket értek el, megerősödött az együttműködés, s az ebben játszott szerepéért külön is köszönetet mondott a vajdasági Hajnal Jenőnek. A folytatásra is megvannak az elképzelések, például a határon túlra nyúló ellátás modelljéről. Nagyon fontosnak tartja az ösztöndíjrendszert. Az első, példaértékű munka most folyik, egy fiatal kolléga ennek keretében dolgozza fel az ausztriai hagyatékokat.

A háromnapos program immár hagyományos szerkezete nagyszerűen bevált. A Kárpát-medencei könyvtárosok találkozója kötetlen városnézéssel, baráti vacsorával kezdődik, így tökéletes a ráhangolódás a másnapi, komoly odafigyelést igénylő konferenciára, és kellemes levezetés a végén a szakmai kirándulás.

Az, hogy a Csemegi Károly Könyvtár és Információs Központ vezetője, *Horváthné Varga Margit* és munkatársai ilyen vonzóvá tudták tenni programjukat, természetesen elsősorban a lelkesedésüknek, fáradtságot nem ismerő munkájuknak köszönhető, de kell hozzá az a biztos háttér is, amit a könyvtár ügyét mindig támogató önkormányzat biztosít. Ahogy a polgármester többször hangsúlyozta, ez már a hatodik találkozó volt, de biztosan lesz folytatás is.

(*fá*)